

*Hela Sverige
ska leva!*

Västmanlands Länsbygderåd

U-Svänggen

Nr 3/2016 • November

Informationsblad från Länsbygderådet i Västmanland

Upplaga 250 ex

Integration... Sid 3

Kulturföreningen Kilbolokalen... Sid 4–5

Torpardag i Riddarhyttan... Sid 6

Kul-Tur i Haraker... Sid 7

Naturrutan... Sid 7

Redaktörens ruta

Så har då den här sommaren också hunnit passera. Det är otroligt hur snabbt tiden går. På något sätt verkar det som om hastigheten ökar ju äldre man blir. Vart tar all tid vägen? Trots allt så har vi haft en underbar sommar och hösten har också varit varm och skön. Själv hamnade jag på lasarettet i slutet av september vilket gör att detta nummer blivit några veckor försenat.

Under sommaren händer det fantastiskt mycket på vår västmanländska landsbygd. I det här numret har vi valt att göra några nedslag här och där i stället för att göra ett större reportage från en enda plats. Jag är väl medveten om att många spännande och intressanta sommaraktiviteter inte kommit med i det här numret. Men hör av dig och berätta vad ni gör så kanske det blir din förenings tur att vara med i nästa nummer.

I det här numret har vi också tagit upp frågor som är högaktuella för alla oss som bor på den västmanländska landsbygden. Vi i Länsbyggerådet tar inte partipolitisk ställning i frågorna men jag tycker ändå att vi skall belysa vad som sker och vad som är på väg att ske. Vi ser det som vår plikt att hålla diskussionen om landsbygden levande och föra dess talan vid alla tillfällen.

Inge Larsson

Hela Sverige ska leva/Västmanland

är en ideell förening. Rådet ska vara länken mellan centrala, regionala, kommunala och lokala aktörer. På så vis kan den lokala utvecklingen främjas.

Vill du eller dina kontakter läsa U-Svängen på nätet, gå till www.helasverige.se och klicka på "Välj länsbyggeråd" för att se Västmanland.

Ordföranden har ordet

Hösten är härlig, hög och klar luft samt massor av sol. Föreningslivet har dragit igång på normal rytm. Semesterar och skollov är avklarade.

Länsbyggerådet har också kört igång med en rivstart. Vi började med en konferens för Ordföringarna i de olika Länsbyggeråden som höll till i Stockholm. Som vanligt mycket på agendan samt många nya infallsvinklar och diskussioner av olika slag för att föra oss framåt i vårt gemensamma arbete med att få "Stad och Land i balans" som är ett av våra ledord inför kommande verksamhetsår.

Så har vi i Västmanland hunnit med att besöka Baggbrons Byalag med omnejd, Färnbo Byalag med omnejd och nu står Riddarhyttans Hembygds- och Intresseförening på tur. Vilken kunskap och vilket engagemang vi har i våra föreningar. Härligt.

Jag har också besökt Harakers Kul-Turdag som bjöd på många utställare, fantastiskt god förtäring av alla de slag, lotterier, muséerna öppna samt mycket mer. GRATIS Harakers Bygdegårdsförening till en mycket väl genomförd dag.

I Karbenning, Norberg, besökte jag utställningen Konst och Kultur åt alla med en härlig och mångfacetterad utställning med Västmanländska konstnärer. Även det arrangemanget mycket välbesökt.

Med det vill jag passa på att påminna Er alla om att skicka in Era kommande verksamheter till redaktören för U-Svängen. Då tar han in det kostnadsfritt naturligtvis i "Kalendarerna". Skicka gärna in i god tid och så fort arrangemanget är bestämt så underlättar det för Inge att planera allt.

Ha en underbar höst och fortsatt med alla Era verksamheter som berikar så många. Och skicka gärna in reportage till redaktören eller tipsa Inge eller mig om vad som stundar så ska vi försöka besöka arrangemangen samt skriva om dem i tidningen.

Helen Fablin, Ordförande

Länsbyggerådets styrelse på Eriksgata

I vår strävan att knyta ihop länets alla lokala utvecklingsgrupper som är med och utvecklar vår västmanländska landsbygd så har vi börjat hälsa på runt om ute i länet. Vi har hunnit med mycket givande möten och samtal med föreningarna i Baggbrotrakten, Västerfärnebo och Riddarhyttan.

Vi berättar om vilka vi är och vad vi kan bistå med samtidigt som vi får information om traktens föreningar. Vi satsar nu medvetet och målriktat på att med föreningarnas hjälp ge vår landsbygd en röst i alla de samarbetsorgan där landsbygden är en aktuell fråga.

Vi hoppas att ni tycker att denna vår ambition är viktig och tar kontakt med vår ordförande Helen Fahlin och bokar in en träff med oss så snart som möjligt. Telefon och adress finns på sista sidan i U-svängen.

Länsbyggerådets styrelse

JULMARKNADER

Färna
11-13 nov Julmarknad

Åvestbo
19 nov Julmarknad
Åvestbogården kl 11-16

Hallstahammar
23-24 nov Ljusfest med kyrkbåtsrodd och fackelparad
3-4 dec Gammaldags Julmarknad på Skantzen

Västerfärnebo
26 nov Julmarknad

Baggbro skola
26 nov Julmarknad

Riddarhyttan
17 dec Julmarknad hos Teatermaskinen

Här kan alla våra föreningar annonsera sina aktiviteter.

Sänd uppgifter till:
virsoinge@telia.com

Integration

Elever orienterade i Valskog

Elever och lärare i Björkskogsskolan i Valskog har varje år en orienteringsdag. I år blev den lite annorlunda och extra spännande då eleverna som är 7–12 år bjöd in en hel klass nyanlända flyktingbarn från Kungsörs gymnasium att delta i orienteringen. Man bildade små lag med elever från båda skolorna.

I naturen runt Björkskogsskolan och även inne i skolan fanns kontroller och tävlingsaktiviteter utplacerade. Eleverna tyckte att detta var en mycket lyckad dag där man både fick lära sig orientera och gymnasterna fick möjlighet att praktisera sina nyvunna kunskaper i svenska. För många var det också ett första möte med den svenska naturen.

Ett bra integrationsinitiativ som man hop-

pas får fortsättning och spridning till flera skolor.

Språkkafé i Virsbo

I Virsbo träffas ett gäng virsbobor och nysvenskar varje torsdagskväll för att fika och språkträna. De flesta nysvenskarna kommer från Eritrea. Språkkaféet har utvecklats till en riktigt mysig vänskapsklubb där man gör många saker tillsammans. Man har cykelträning och har åkt båt på kanalen tillsammans, haft kafferep, väffelkväll och korvgrillning i svenskarnas hem, gjort besök i brandskogen, plockat svamp och ätit eritreansk mat. Närmast på programmet står nu en milslång vandring på Bruksleden och deltagande i en kommande matmässa.

Kräft- och surströmmingsfest i Västerfärnebo

san av stapeln. Då kommer folk från när och fjärran för att besöka konstnärer och hantverkare i trakten.

I slutet av månaden genomför Färnebo byalag byns stora kräft- och surströmmingsfest. När man för många år sedan invigde denna fest höll man till på den gamla landsvägsbron. Man dukade långbord och hela 100 personer deltog. Eftersom bron ligger alldeles intill den nya bron så väckte festen stor uppmärksamhet bland förbipasserande trafikanter.

I dag har festen flyttat in i Gammelngården och blivit en riktig familjefest med lekar och aktiviteter före det stora kalasandet. Festen uppskattas av byborna som fyller festlokalen. Alla åldrar mellan 1 och 85 år träffas och trivs på denna unika fest där surströmmingar och kräftor samsas på samma bord.

Arbetsförmedlingens landsbygdsprognos

Arbetsförmedlingen har nyligen släppt sin prognos om arbetskraft på landsbygden. Prognosen innebär att glesbygden kan tappa nästan en tredjedel av sin arbetsföra befolkning till 2030. Globaliseringen gör att den internationella konkurrensen ökar, och de specialiserade jobben finns framför allt i storstäderna.

För glesbygden innebär det att vi ser en ökad brist på arbetskraft under de kommande femton åren, säger analyschef Annika Sundén till Sveriges Radio.

I medelstora och små kommuner, dit flera av vårt läns kommuner hör, beräknas att 17 procent av arbetskraften ha flyttat mellan åren 2000 och 2030. I rena glesbygdskommuner beräknas motsvarande siffra till 28 procent.

Är det hopplöst?

Nej!! Detta är ju bara prognoser. Det gäller att vi som bor på landsbygden stretar emot den av Arbetsförmedlingen spådda urbaniseringen.

Ett av sätten är kanske att vi gör landsbygden så attraktiv att bo på så att folk föredrar att bo där och att åtminstone små och medelstora företag väljer att etablera sig där. En annan modell för tätortsnära landsbygd är att kommunikationerna är så bra att folk föredrar att bo på en ort med hög livskvalitet och pendla till jobbet. Alternativen är säkert många. Men det brådskar att ta itu med problemet.

Inge Larsson

Under augusti händer det mycket av intresse i Västerfärnebo. I början på månaden går den årliga Konst & hantverksmäs-

Telia sviker landsbygden

I dag talar man bara om fiber och bredband. Och allt skall ske i ett rasande tempo. Det läggs ner telestationer och kopparkablarna till det fasta nätet klipps bort. Det gamla nätet sägs inte uppfylla dagens behov. ADSL och den fasta telefonerna har tjänat ut sin roll. I Västmanland har nedmontering redan påbörjats. Detta har drabbat abonnenter som inte längre kan ringa ifrån sin hemadress. Den fasta telefonin är skrotad och den mobila saknar täckning. Utan att gå ut till tomtens högst belägna hörn och hoppas på att mobiltäckningen funkar där och då är man helt enkelt utestängd och kommunikativt handikappad. Det finns också småföretagare ute på landsbygden som drabbats av samma sak. Vill ett sådant företag överleva återstår bara att flytta.

Detta är naturligtvis helt oacceptabelt. Familjer på landsbygden kan komma att bli utan uppkoppling och då tvingas att konstatera att de inte kan använda internet, göra sina bankärenden eller att trygghets- och bostadslarms säkerhet kan garanteras. Trots protester från vår landshövding, kommunpolitiker, företagare och drabbade privatpersoner så tycks inte Telia ha någon tanke på att vänta med att lägga ner flera telestationer i Västmanland. Det är för den oinvigde ofattbart hur man kan fasa ut ett system utan att ha ett annat fungerande system. Telia tycks inte bry sig det minsta om huruvida den svenska landsbygden får förutsättningar att leva. Den svenska staten verkar inte heller ha något intresse att som ägare gå in och korrigerar företagets felsteg.

Inge Larsson

Kraft att förändra!

Vår riksorganisation Hela Sverige ska leva har nu kommit ut med en ny och högintressant publikation som heter Kraft att förändra. Publikationen är avsedd som ett verktyg för alla oss som på lokal nivå är med och bygger Sverige.

Här redogörs för beprövade metoder att ordna bra möten, göra lokala utvecklingsplaner, mobilisera och att organisera arbetet. Skriften visar också var man kan få information om hur man startar en fiberförening eller en omställningsgrupp.

Det finns tips för alltifrån hur man genomför trevliga och mysiga möten till hur man i praktiken förverkligar sina idéer. Och allt däremellan. Kraft att förändra är mycket läsvärd för alla och kanske speciellt för lokala grupper som känner att de behöver ladda om och ta nya tag.

Skriften finns att ladda ner och skrivas ut från Hela Sveriges hemsida:

www.helasverige.se

Den är gjord så att man kan skriva ut bara det eller de avsnitt man är intresserad av.

Kulturfören

25 kilometer nordväst om Sala ligger byn Västerbykil. Där bor omkring 500 personer. Alldeles intill vägen som går genom byn ligger Kilbolokalen som har anor som samlingslokal hundra år tillbaka i tiden. Fram till 2001 ägdes och drevs lokalen av NTO.

Till Chillbo kommer ett fyrtiotal ungdomar varje vecka. Då och då blir det också disco-kvällar.

ningen Kilbolokalen

Folket i Västerbykil startade 2001 Kulturföreningen Kilbolokalen. I samband med det tog man också över ansvaret för Kilbolokalen och startade då en verksamhet som var inriktad på att arrangera kulturaktiviteter av hög klass. Denna ambition gäller även i dag. Anna Fahlin berättar: – På vår scen framträder människor live för att sjunga, spela och berätta. Det som sker äger rum där och då går inte i repris, det är unikt. Vi som är där för att lyssna och betrakta är delar av det som sker.

Under hösten kommer man bland annat att ha ett musikevenemang där Allan Edwalls visor framförs.

Det kommer också att bli en teaterföreställning där Torgny Lindgrens noveller berättas i en enmansföreställning om Skräddar Molins berättelser.

Här kunde höstens program tagit slut. Men sedan några år tillbaka har kulturföreningen breddat sin verksamhet avsevärt. En dag i veckan är det en grupp som spe-

lar bridge och en annan dag i veckan är det ungdomar som håller till där och tränar och spelar pingis.

För ett par år sedan tyckte Marcus Jacobsson och Emil Fahlin att det var dags att göra något för ortens ungdomar. Man startade Chillbo som är föreningens ungdomsgårdsverksamhet. Verksamheten vänder sig i första hand till barn och ungdomar i grundskoleåldern. Till Chillbo som är öppen på fredagar kommer ett fyrtiotal ungdomar varje vecka för att ha kul. Man spelar spel, biljard eller pingis. Eller också köper man lite godis i kiosken och bara slappar efter en tuff skolveckas slut.

Ett flertal gånger varje termin har man temafredagar. Då erbjuds något extra utöver de vanliga fredagarna. Det har hänt att hela lokalen till exempel har förändrats till en piratö eller till en TV-spels värld. Då och då blir det också disco-kvällar. Ungdomarna stortrivs här och återkommer vecka efter vecka.

Ungdomarna stortrivs i Kilbolokalen och återkommer vecka efter vecka.

Säkert har Kulturföreningen Kilbolokalen starkt bidragit till att samhället har en positiv utveckling med barnfamiljer som flyttar in så fort det blir någon bostad ledig. Bra jobbat av er i kulturföreningen.

Inge Larsson

Annorlunda fågelskådning i Baggbron

Baggbrodagarna gick traditionellt av stapeln under ett veckoslut i augusti månad. Besökarna fick ta del av mängder av aktiviteter. Utöver marknaden med försäljning av allehanda slag så kunde man titta på kaninhoppning och vallhundsuppväsning. För de som ville se sig omkring i bygden så fanns möjlighet att åka runt med traktortaxi.

Den stora finalen på Baggbrodagarna är ankracet som genomförs i Hedströmmen. Hela 600 gula och numrerade plastankor hålls på en given signal ut i ån och flyter med strömmen cirka 200 meter ner till målet där före detta polisen Sten Axelsson sitter och tar emot ankorna och korar segrare och pristagare. Alla ankorna hade en "ägare" som satsat pengar på sin anka. Det var mängder av folk som med spänning följde ankornas väg från start till mål. Segrande anka i år tillhörde Ann-Louise Hjorth från Västerås som därmed vann hela 7000 kronor. Ytterligare 7 tävlande hade turen att få in sin anka på prisplats.

Intresset för denna anktävling är oerhört stort. Många bokar sin anka år efter år. I sanningen ett annorlunda lotteri där lotteritombolan bytts ut mot Hedströmmens forsar där hinder som stenar, stockar och grenar gör att slumpen blir den som avgör vem som vinner.

Inge Larsson

TORPARDAG I RIDDARHYTTAN

Foto: Elisa Amorelli/Västmanlands nyheter

Skinnskattebergs kommun, Teatermaskinen och Motionsklubben Hyttan gick samman och inbjöd till en tidsresa. Evenemanget gick av stapeln under första veckan i juli och var ett inslag i Ekomuseum Bergslagens jubileumsvecka.

Vid Skilå torp i Riddarhyttan, som ägs av motionsklubben, hade man vridit klockan tillbaka till 1850-talet. Där hade torparmor (Marlene Carlsson) inbjudit till en torparmiddag med kolbullar och kaffe från torpets gamla kaffepanna. Hon berättade också hur det var att bo och leva på torpet då. För att

Foto: Elisa Amorelli/Västmanlands nyheter

klara sig hade man oftast kor, höns, och hästar och i bästa fall en gris. I Skilådammen fanns det både abborre och gädda att fiska. Om skörden dessutom gav bra avkastning på torpets små åkertegar så hade man oftast mat på bordet. Men om skörden slog fel blev det fattigt och mat saknades då ofta.

Deltagarna fick också prova på torparlivets arbeten och vedermödor. Pojkarna sändes till dammen för att fiska och skaffa mat till kvällsvarden och flickorna fick sätta igång att städa och skura torpets trasmattor. Ja så var det då. Det var strängt uppdelat mellan mans- och

kvinnoarbeten. Flickorna som deltog i evenemanget tyckte att det var mycket oräddt att de skulle städa och pojkarna fick fiska.

Torparfar (Elof Engman) redde ut problemet genom att låta flickorna tälja smörknivar, samtidigt som han berättade hur fattigt torparna levde. De var nästan livegna och det var brukspatronen som bestämde över deras livsvillkor.

Innan dagen var till ända hade man rensat fisken man fångat, druckit kaffe och proväit kolbullarna.

14 barn i åldern 4–13 år deltog med sina föräldrar i torpardagens olika göromål. När de på eftermiddagen gick hem hade de fått nya kunskaper och erfarenheter, och förhoppningsvis lite mera förståelse för hur svår fattigdomen kunde vara på den tiden i vårt land och fortfarande är på många, många platser runt om i världen.

Foto: Elisa Amorelli/Västmanlands nyheter

Arrangörerna tyckte att detta var så lyckat och roligt att de på stående fot beslutade att göra om det nästa år. Kanske kan det bli ett årligt arrangemang, säger Marlene Carlsson med ett nöjt leende.

Inge Larsson

Politiker överger norra Västmanland!

Foto: Inge Larsson

Politikernas framtidssyn på norra länsdelen?

Landsbygden och dess framtid sysselsätter ofta mina tankar. Västmanland och framför allt den egna hemorten är ju det som naturligt nog ligger mig närmast hjärtat. Som vi redan skrivit om i U-svängen så blev ju hela Bergslagen utan EUs Leaderpengar för innevarande sjuårsperiod. Jag sitter med i Leader Bergslagens LAG-grupp så jag vet att vi gjort stora ansträngningar för att försöka få regering, ministrar, departement och statliga verk att rätta till det missförhållandet men ingenting tycks bita på de politiska beslutsfattarna. Bergslagen i Västmanland, Dalarna, Närke och Värmland står fortfarande utan Leaderpengar till landsbygdsutveckling.

Jag är så fruktansvärt trött på att i VLT:s debatt- och insändarsidor läsa om hur det ena partiet efter det andra talar om att det är just deras parti som är de stora förkämparna för den svenska och västmanländska landsbygden. Med fagra ord och tomma påståenden kan man inte rättfärdiga det utanförskap som man placerat Bergslagen i.

Ni riksdagspolitiker från Västmanland och Bergslagen som röstade nej till den motion om att statliga medel skulle beviljas till de Leaderområden som Jordbruksverket ställde utanför bör sluta med era insändarfloskler och i stället förklara för oss som inte kan förstå hur ni tänkte då. Motionen lades fram i riksdagen den 22 april i år av Vänstern. Det enda partiet som röstade för motionen, förutom V, var Centern. Alla ni andra riksdagspolitiker från Västmanland måste då ha tyckt att era respektive hemkommuner inte behöver några landsbygdspengar. För mig känns det som ett obegripligt svek, ja nästan ett förräderi, mot oss som röstade på er och litade på att ni skulle föra vår och våra hembygders talan i rikspolitiken.

Än en gång. Fagra ord och yviga insändare om er förträfflighet klarar vi oss utan. Men vi behöver er hjälp genom att via en målriktad politik ge landsbygden i norra Västmanland och Bergslagen samma ekonomiska förutsättningar som det övriga landet.

Till dess att ni lyckas få till en förändring fortsätter vi ideellt arbetande personer och föreningar arbeta för en fortsatt levande landsbygd. Visserligen är vi kraftigt vingsklippta utan ekonomiska resurser – men vi ger inte upp.

Inge Larsson

Kul-Tur i Haraker

Söndag den 4 september hade ortens Bygdegårdsförening och Hembygdsförening ordnat en marknad vid Harakers Bygdegård. Vädret visade sig från sin allra bästa sida och publiken strömmade till under hela dagen. Det fanns mängder av aktiviteter att roa sig med.

Foto: Regina Da Ré

Förutom den traditionella marknaden där man kunde handla alltifrån

matnyttigt grönt till diverse prydnadssaker, så fanns det mycket att göra och titta på. Hungriga kunde stilla sin hunger med en sägenomspunnen kolbulle eller en modern och traditionell hamburgare. I museet bakade man tunnbröd och i snickarboan visade en snickare hur hantverket gick till förr i tiden. I bygdegården visades utställningen med gamla kläder och hattar.

I år hade man bjudit in veteranfordonsägare med bilar, traktorer och motorcyklar samt allehanda motorfordon från MC-museet i Surahammar. För barnen fanns det ponnyridning och tävlingen att slå i spikar i en plank. I handelsboden kunde man köpa gammaldags söndagsgodis eller hemkockt saft.

De aktiva Harakersföreningarna hade gjort ett fantastiskt arbete inför marknaden. Vad vore vår landsbygd utan alla dessa ideellt arbetande eldsjälar. Vem skulle då ställa till med en marknad i Haraker? En fråga väl värd att tänka på för var och en.

Inge Larsson

NATURRUTAN

Den här gången har jag valt att presentera drillsnäppan. Anledningen till det är att den har häckat på min tomt i sommar och vi har blivit riktigt goda vänner. Ungarna har verkligen blivit mina kompisar. De har sprungit framför mina fötter från det de var små dunungar ända tills de i mitten på augusti gav sig iväg på sin farofylla flyttning till Afrika.

DRILLSNÄPPA

Drillsnäppan är känd av många som den lilla vadaren som håller till på stenarna vid strandkanten. Ofta drar

den till sig uppmärksamheten genom sina mycket fina visseltoner "hiip" som är varningslätet eller via det lika fina locklätet "hii-dii-dii-dii". Drillsnäppan känns också igen på att den hela tiden gungar upp och ner med bakkroppen då den går. Flykten sker vanligtvis lågt över vattnet med ryckiga vingslag och däremellan hängande vingar.

Kommer man närmare så ser man att fågeln är brun på ovsidan och har vit undersida. Framför vingen går det vita på buken upp i en kil framför vingen. Huvud och hals är gråvatttrade och näbben är på snäppvis ganska lång.

Är du ute efter någon stenig sjökant i maj då drill-

snäppan återkommer från sin afrikavistelse så är chansen stor att få träffa på den.

Inge Larsson

Foto: Inge Larsson

Länsbygderådets styrelse 2016

Ordförande
Helen Fahlin
Korsbacksvägen 17
737 91 Fagersta
070-576 49 60
helen.fahlin@helasverige.se

Inge Larsson
Kvarnängsvägen 10
730 61 Virsbo
0223-344 20, 070-665 45 43
virsboinge@telia.com

Kassör
Nils-Gunnar Nilsson
Rikshusvägen 1 A
722 33 Västerås
021-604 58, 073-638 10 78
nigun44@gmail.com

Ann-Marie Karlberg
Barkarövägen 14
736 93 Kungsör
0221-301 22, 072-510 45 25
ann-marie.karlberg@hotmail.com

Sekreterare
Regina Da Ré
Diktäppevägen 3
734 36 Hallstahammar
073-734 12 94
gina-julla@live.se

Marlene Carlsson
Solvretsvägen 4 A
739 30 Skinnskatteberg
arb. 0222-450 34, 073-770 68 44
marlene.carlsson@skinnskatteberg.se

Ansvarig utgivare av U-Svängen: Länsbygderådets ordförande Helen Fahlin.

Skickas till länets ca 110 lokala utvecklingsgrupper, kommunala tjänstemän, turisttbyråer, organisationer som Coompanion, LRF, ALMI med flera samt myndigheter som Länsstyrelsen och Landstinget.

Hör av Dig!

Utnyttja möjligheten att berätta om din förening!
Vad jobbar ni med? Hur kom ni igång? Planer?
"Ingen kan skriva" säger ni — bara ring eller maila
till Inge Larsson, så får ni hjälp med att berätta!
Alla kontaktmöjligheter vid Inges bild här ovanför!

Du kan kontakta vem du vill bland
styrelsens medlemmar – adresser
här ovan.
Välkommen att höra av dig!

Postadress:
**Hela Sverige ska leva/
Länsbygderådet i Västmanland**
c/o Regina Da Ré
Diktäppevägen 3
734 36 Hallstahammar